

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
இலங்கை மத்திய வங்கி
CENTRAL BANK OF SRI LANKA

සන්නිවේදන දෙපාර්තමේන්තුව

30, ජනාධිපති මාවත, කොළඹ 01, ශ්‍රී ලංකාව
දුරකථන අංක : 2477424, 2477423, 2477418
ෆැක්ස් : 2346257, 2477739
ඊ-මේල් : dcommunications@cbsl.lk, communications@cbsl.lk
වෙබ් අඩවිය www.cbsl.gov.lk

දැනුම්වත් කිරීමේ සටහන

නිකුත් කළේ ආර්ථික පර්යේෂණ දෙපාර්තමේන්තුව

දිනය 2019 ජූනි මස 03 දින

ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ මහ බැංකුකරණයෙහි මූලිකාංග: අතීතය, වර්තමානය සහ අනාගතය

සාරාංශය

මෙම ලිපියෙහි ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා 2020 වසර වන විට අපේක්ෂිත නමුත්තලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුව (*flexible inflation targeting framework*) වෙත ගමන් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව මහජනතාව දැනුම්වත් කිරීමයි. මෙම ලිපිය මගින් අතීතයේ සිට ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවලිය විකාශනය වී ඇති ආකාරයද, වරින්වර විවිධ වූ මුදල් සහ විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති ක්‍රම අනුගමනය කිරීම සඳහා පදනම් වූ හේතු සාධකද පැහැදිලි කරනු ලබයි. වර්තමානයේදී, මහ බැංකුකරණයෙහි ජාත්‍යන්තර වශයෙන් ප්‍රශස්තම ක්‍රමය ලෙස නමුත්තලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය මගින් තිරසාර පදනමකින් යුතුව උද්ධමනය අඩු මට්ටමක පවත්වා ගැනීමට හැකියාව ලබා දෙන අතර, එය ඉහළ සහ ස්ථායී ආර්ථික වර්ධන මාවතක් ළඟා කර ගැනීමට උපකාරී වේ. යෝජිත නමුත්තලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුව යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ අපේක්ෂා පිළිබඳව සහ විනිමය අනුපාතිකය තීරණය කිරීමට අදාළව මහ බැංකුවේ දැක්ම සම්බන්ධයෙන් පවතින වැරදි ආකල්ප ගණනාවක් සඳහා පැහැදිලි කිරීමක් මෙම ලිපිය මගින් ලබාදෙයි.

1. හැඳින්වීම

වසර දහයකට අධික කාලයක් පුරා උද්ධමනය නති අගයක මට්ටමේ පවත්වාගෙන යෑම තුළින් ලබාගත් සාර්ථකත්වය ආයතනිකගත කිරීමේ අරමුණ ඇතිව, 2020 වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස නමැස්සි උද්ධමන ඉලක්කකරණය වෙත යොමු වන බවට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව නිවේදනය කර ඇත. ප්‍රශස්ත ජාත්‍යන්තර පරිචයන්ට අනුකූලව හඳුන්වා දෙන මෙම යෝජිත නමැස්සි උද්ධමන රාමුව මගින් මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන අරමුණ ලෙස මිල ස්ථායීතාව පවත්වාගෙන යෑම ස්ථාපිත කිරීම සහ එම අරමුණ ළඟා කර ගැනීම සඳහා මහ බැංකුවේ වගවීම පවත්වාගෙන යන අතර මහ බැංකුවේ ස්වාධීනත්වය වැඩිදියුණු වනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.¹

තව මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස නමැස්සි උද්ධමන ඉලක්කකරණය යොදා ගැනීම සඳහා වූ ප්‍රයත්නයන් පිළිබඳව මහජනතාව දැනුවත් කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් වැඩසටහන් ගණනාවක් පවත්වා ඇත. ශ්‍රී ලංකාව තුළ මහ බැංකුකරණයේ විකාශනය පිළිබඳව වූ මහජන දේශන හා ලිපි, මාධ්‍යවේදීන් සඳහා වූ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් මෙන්ම, පසුගිය වසර කිහිපය පුරා මහ බැංකු වාර්ෂික වාර්තා මගින් දැනුම යාවත්කාලීන කිරීම ද මෙම ප්‍රයත්නයන්ට ඇතුළත් වේ. ඒ අනුව, මිල ස්ථායීතාව නහවුරු කිරීම සහ එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික සෞභාග්‍යය ඉහළ නැංවීමට දායක වීම සඳහා වන සුවිශේෂී සංශෝධනයක් ලෙස යෝජිත නමැස්සි උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුව වෙත පවතින අවධානය ඉහළ යමින් පවතී. ශ්‍රී ලංකාවේ මහ බැංකුකරණය සහ මුදල් ප්‍රතිපත්තියෙහි විකාශනය තවදුරටත් පැහැදිලි කිරීම සහ යෝජිත නමැස්සි උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවෙහි ප්‍රධාන ලක්ෂණ පැහැදිලි කිරීම මෙම ලිපියෙහි අරමුණ වේ.

ලොව පුරා පවතින මහ බැංකු වෙත එම ආර්ථිකයන්හි මිල ස්ථායීතාව පවත්වාගෙන යෑම අරමුණු කරගනිමින් මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා බලය පැවරී ඇත.² මිල ස්ථායීතාව යන්නෙන් අදහස් වන්නේ, ආර්ථිකයක පොදු මිල මට්ටම පහළ හා ස්ථාවර මට්ටමක පවත්වාගෙන යෑමයි. මිල ස්ථායීතාව, ඉහළ සහ තිරසාර ආර්ථික වර්ධනයක් සහ මහජනතාවගේ ඉහළ සුබසාධනය සඳහා අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවක් ලෙස පුළුල්ව පිළිගෙන ඇත. මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මගින් මුදලෙහි පිරිවැය සහ ප්‍රමාණය පාලනය කිරීම හරහා ආර්ථිකයේ මිල ස්ථායීතාව පවත්වා ගැනීමට උත්සාහ දරයි.

¹ නමැස්සි උද්ධමන ඉලක්කකරණය හඳුන්වාදීමට අමතරව, මුදල් නීති පනත සඳහා කරනු ලබන සංශෝධන මගින් මූල්‍ය අංශයේ අධිකරණ හා නියාමන රාමුව ශක්තිමත් කිරීම සහ මහ බැංකුවේ පාලනය වැඩිදියුණු කරනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.
² ඉහළ මට්ටමේ ආර්ථික වර්ධනය, අඩු සේවා විප්‍රකෘතිය සහ විනිමය අනුපාතිකයෙහි ස්ථාවරභාවය යනාදිය මුදල් ප්‍රතිපත්තීන්හි අනෙකුත් ඉලක්ක විය හැකිය.

රටවල් අතර මුදල් ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයුම් ක්‍රම, එම රටවල සාර්ව ආර්ථික සහ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තත්ත්ව අනුව වෙනස් වේ. එමනිසා, වර්තමාන ලෝකයේ විවිධ ආකාරයේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රමවේද දැකිය හැකි වේ. තවද, ආර්ථික හා මූල්‍ය අර්බුද මෙන්ම ඉහළ යන වෙළෙඳ විවෘතභාවය හා ගෝලීය මූල්‍ය ඒකාබද්ධතාවට ප්‍රතිචාර දක්වමින් කාලයක් මුළුල්ලේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු විකාශනය වෙමින් පවතී. මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් තීරණය කිරීමේදී, මුදල් අධිකාරීන් ස්වාධීන මුදල් ප්‍රතිපත්තිය, ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික සහ ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ විවෘතභාවය යන එක්වර සාක්ෂාත් කරගත නොහැකි සාර්ව ආර්ථික ත්‍රිත්වය (Impossible Trinity) අතර ගැලපීමක් කළ යුතුව ඇත.

මුදල් ප්‍රතිපත්තියෙහි සම්ප්‍රේෂණය, සාර්ව ආර්ථික හා මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයන් මත සහ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු තෝරා ගැනීම මත පදනම් වේ. මුදල් ප්‍රතිපත්ති තීරණ හරහා ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් මත බලපෑම් ඇතිවීමේ ක්‍රියාවලිය මුදල් ප්‍රතිපත්ති සම්ප්‍රේෂණ යාන්ත්‍රණය ලෙස අර්ථ දැක්වේ. න්‍යායාත්මකව, යම් රටකට, ස්ථාවර විදේශ විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගැනීම, විවෘත ප්‍රාග්ධන ගිණුමක් පවත්වා ගැනීම සහ ස්වාධීන මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් පවත්වාගැනීම (දේශීය පොලී අනුපාතික නිදහසේ වෙනස් කිරීමේ හැකියාව) යන ත්‍රිත්වයම එකවර සාක්ෂාත් කර ගැනීමට නොහැකිය. ප්‍රාග්ධන ගිණුම සංවෘත කළහොත්, කුමන විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් යටතේ වුවද, මුදල් ප්‍රතිපත්තිය දේශීය ඉල්ලුම මත බලපෑම් ඇති කරයි. අනෙක් අතට, නිදහස් ප්‍රාග්ධන සංවලනයක් යටතේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති සම්ප්‍රේෂණය එරටෙහි විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය මත තීරණය වේ.

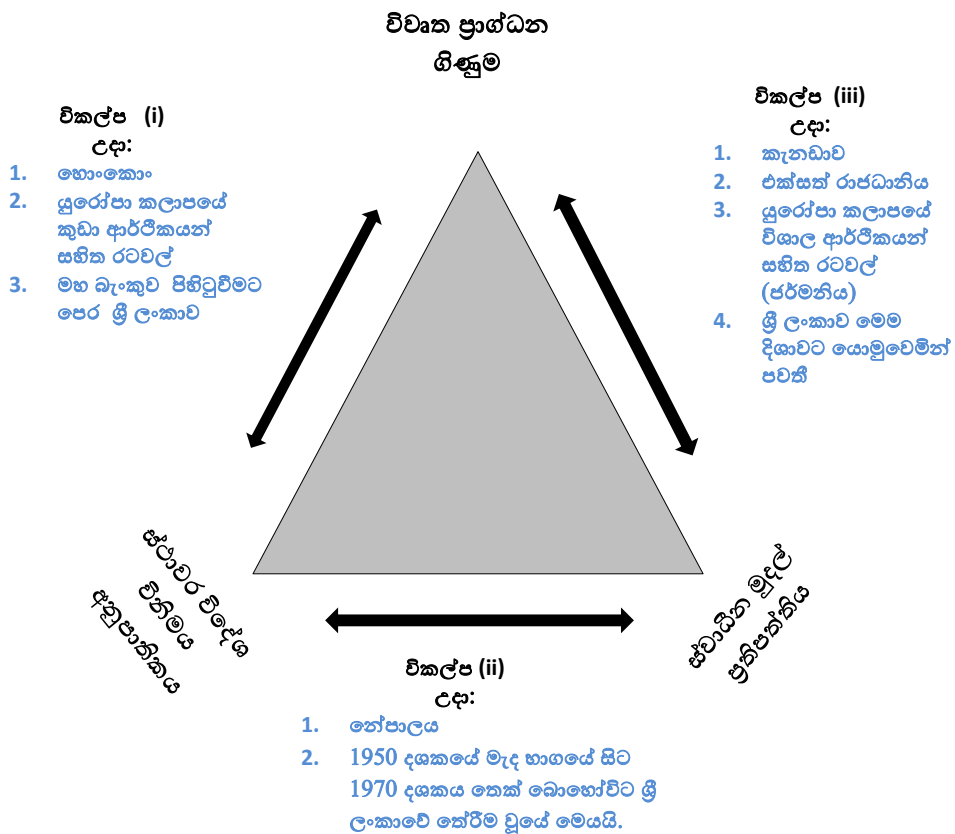
ඉහත එකවර සාක්ෂාත් කළ නොහැකි ත්‍රිත්ව සාර්ව ආර්ථික විකල්ප සංකල්පය යටතේ, ආර්ථිකයේ සාර්ව ආර්ථික සහ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයන් සැලකිල්ලට ගනිමින් ආර්ථිකයන්ට පහත දැක්වෙන පරිදි අවම වශයෙන් මුදල් ප්‍රතිපත්ති සංයෝජනයන් තුනක් තීරණය කිරීමට හැකියාව පවතී.

- i. ස්වාධීන මුදල් ප්‍රතිපත්තිය අතහැර, විවෘත ප්‍රාග්ධන ගිණුමක් සහ ස්ථාවර විදේශ විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගැනීම
- ii. ප්‍රාග්ධන ගිණුම පාලනය කරන අතර, ස්වාධීන මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් සහ ස්ථාවර විදේශ විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගැනීම
- iii. නමුඟීලී විදේශ විනිමය අනුපාතිකයක් සමඟ, විවෘත ප්‍රාග්ධන ගිණුමක් සහ ස්වාධීන මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් පවත්වා ගැනීම

ඉහත පළමු වන විකල්පය ප්‍රධාන වශයෙන්ම, මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමයක්, ඩොලරීයකරණය හෙවත් වෙනත් රටක විනිමය භාවිතා වන ක්‍රමයක් හෝ දෘඪ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් ඇතුළත් විය

හැකි ස්ථාවර විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයකි. දෙවන විකල්පය කාලයන් සමඟ වඩාත් භාවිතයෙන් ඇත්වී ඇති ප්‍රාග්ධන පාලනය සම්බන්ධයෙන් වේ. තුන්වන විකල්පය යටතේ ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ විවෘත භාවයන් සමඟින් විදේශ විනිමය අනුපාතිකයට පාවීමට ඉඩ හරින අතර, මහ බැංකුවට ස්වාධීනව මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට ඉඩ සලසනු ලබයි. තුන්වන විකල්පය යටතේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවට උද්ධමන ඉලක්කකරණය ඇතුළත් වන අතර, පළමු සහ දෙවන විකල්පය යටතේ විවිධ වූ සාර්ථකත්වයකින් යුතුව මුදල් ඉලක්කකරණය ක්‍රියාත්මක කළ හැකිය. සමහර රටවල් පාලිත පාවෙන විනිමය අනුපාතිකය සහ කිසියම් දුරකට පාලනය කරන ලද ප්‍රාග්ධන ප්‍රවාහ වැනි අතරමැදි සංයෝජනයන් යටතේ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට උත්සාහ දරනු දැකිය හැකිය (රූප සටහන 01).

රූප සටහන 01: එකවර සාක්ෂාත් කළ නොහැකි ත්‍රිත්ව සාර්ව ආර්ථික විකල්ප

පසුගිය වසර 70 ක කාලපරිච්ඡේදය තුළදී, අනෙකුත් බොහෝ රටවල් මෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවද ඉහත පළමු විකල්පයේ සිට තුන්වන විකල්පය දක්වා ක්‍රමයෙන් ගමන් කර ඇත. ශ්‍රී ලංකාවට වඩාත් සුදුසු මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව වන්නේ තුන්වන විකල්පය යටතේ වන නමුත් උද්ධමන ඉලක්කකරණ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව බව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අදහසයි. කෙසේ නමුත්, යෝජිත නමුත් උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුවේ ලක්ෂණ විමසීමට පෙර පසුගිය වසර 70 තුළ මෙරට මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවේ විකාශය කෙටියෙන් සාකච්ඡා කිරීම වැදගත් වේ.

2. ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමය සහ මහ බැංකුකරණය

(අ) ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමයේ සිට මහ බැංකු ක්‍රමය වෙත යොමුවීම

1950 වසරේදී ශ්‍රී ලංකා (ලංකා) මහ බැංකුව පිහිටුවීමට පෙරාතුව, මෙරට පැවතියේ ඉන්දීය සංචිත බැංකුවේ ගිණුමක ඇති සමාන වටිනාකමකින් යුතු ඉන්දියානු රුපියල්වලට අනුකූලව ස්වයංක්‍රීයව ශ්‍රී ලංකා රුපියල් නිකුත් කරන හෝ ඉවත් කරන ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමයකි. මෙම කාලපරිච්ඡේදය තුළ පැවති ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමය පිළිබඳ වැඩිදුර තොරතුරු පහත දැක්වෙන ලිපි මගින් ලබාගත හැකිය.

1. 1949 නොවැම්බර් මාසයේදී ජෝන් එක්ස්ටර් මහතා විසින් රචිත "Report on the Establishment of a Central Bank for Ceylon, Sessional Paper XIV – 1949" එක්ස්ටර් වාර්තාව
2. 1962 දී මහාචාර්ය එච්. ඒ. ද එස්. ගුණසේකර මහතා විසින් රචිත "From Dependent Currency to Central Banking in Ceylon: An Analysis of Monetary Experience 1825-1957" (London)

ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩලය වෙනුවට මහ බැංකුව පිහිටුවීම සඳහා එක්ස්ටර් වාර්තාවේ දක්වා ඇති හේතු මූලිකව දෙයාකාර වේ. පළමුව, මුදල් නිකුත් කිරීම හා විදේශීය මෙන්ම දේශීය වත්කම්වලට සාපේක්ෂව තැන්පතු නිර්මාණය කිරීම සඳහා ස්වාධීන මුදල් පද්ධතියක් පිහිටුවීමේ අවශ්‍යතාවයි. දෙවනුව, වාණිජ බැංකුවල ණය ඉහළයෑම හා පහළයෑම පාලනය සඳහා බලතල සහිත ආයතනයක් පිහිටුවීමේ අවශ්‍යතාවයි. මින් පළමු හේතුවට අදාළව එක්ස්ටර් මහතා පෙන්වා දෙන්නේ "ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩලයෙහි කාර්යභාරය සම්පූර්ණයෙන්ම අක්‍රීය ස්වභාවයක් ගතයුතු බැවින් එමගින් මුදල් සැපයුම මත කිසිදු බලපෑමක් එල්ල කළ නොහැකි අතර, එබැවින් ගෙවුම් ශේෂයෙහි නියුණු උච්චාවචනයන් පවතින විටදී එහි පීඩනය සමනය කිරීමට අසමත් වේ". දෙවන හේතුවට අදාළව එක්ස්ටර් මහතා වැඩිදුරටත් සඳහන් කළේ, "ව්‍යවහාර මුදල්වලට වඩා වෙක්පත් හරහා හුවමාරු කළ හැකි ඉල්ලුම් තැන්පතු ලෝකයේ බොහොමයක් රටවල මුදලේ වඩා වැදගත් ප්‍රභේදයක් වී ඇති අතර, මුදල් තත්ත්වය හෝ වාණිජ බැංකුවල ණය ප්‍රතිපත්ති හේතුවෙන් ඉල්ලුම් තැන්පතු ප්‍රමාණයෙහි සිදුවන වෙනස්වීම් මගින් ව්‍යවහාර මුදල් සැපයුමේ වෙනස්වීමට වඩා වැඩි බලපෑමක් ආර්ථිකයට එල්ල කර ඇත" යනුවෙනි.

මෙම තර්කයන් ශ්‍රී ලංකාවට තවමත් වලංගු වන අතර, දේශීය ඉල්ලුම, සමස්ත ඉල්ලුමට, සාපේක්ෂව ඉතා ඉහළ අගයක් ගන්නා ශ්‍රී ලංකාව වැනි කුඩා විවෘත ආර්ථිකයක් සහිත රටවල්

සඳහා ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමය යෝග්‍ය නොවේ. රටෙහි සමස්ත මුදල් වගකීම් පියවීම සඳහා ප්‍රමාණවත් විදේශ විනිමය සංචිත ප්‍රමාණයක් මහ බැංකුව විසින් අඛණ්ඩව පවත්වා ගන්නේ නම් පමණක් මෙම ක්‍රමය විශ්වසනීය වේ. පවතින තත්ත්වය තුළ, ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩලයක් සඳහා යළි යොමු වීම අසාර්ථක සාර්ව ආර්ථික ගැළපීම් සහ සමාජ සුබසාධනය තියුණු ලෙස පිරිහීම සඳහා හේතු වන අතර, මෙම ක්‍රමය වර්තමානයේ විකල්පයක් ලෙස සැලකිය නොහැකි බව එමගින් පැහැදිලි වේ. තවද, විශාල විදේශීය ණය සේවාකරණ ගෙවීම් අවශ්‍යතා සහ සාපේක්ෂව අඩු විදේශීය සංචිත පවතින තත්ත්වයක් තුළ සුළු බාහිර කම්පනයක් මගින් ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමය බිඳවැටීමකට ලක් විය හැකිය. එවැනි කම්පනයකදී, විනිමය අනුපාත සහ පොලී අනුපාතික වෙනුවට මහජනයාට පිරිවැය අධික මිල හා වේතන සම්බන්ධ සංශෝධන කිරීම සිදු වේ.

සෝවියට් රුසියාව බිඳ වැටීම, ආජන්ටිනාවේ මුදල් අර්බුදය සහ ආසියානු මූල්‍ය අර්බුදයෙන් පසුව ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල පිහිටුවීම කෙරෙහි නැවත උනන්දුවක් ඇති වුවද, අභිමතානුසාරී නොවන මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රම හඳුන්වාදීම හරහා උද්ධමනය පාලනය කිරීම මෙහි ප්‍රධාන අරමුණ විය. “ඩොලරියකරණය” ලෙස හඳුන්වන, ඇතැම් රටවල් වෙතත් රටවල්වල ව්‍යවහාර මුදල් භාවිතාවට ගනු ලැබීමද එකී අරමුණු සඳහා යොදා ගන්නා උපක්‍රම වේ. කෙසේ වෙතත්, ස්ටීව් හැන්ක් වැනි ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල අනුගාමිකයන් පවා පිළිගන්නා පරිදි “මූල්‍ය අධිකාරියක් සතුව අභ්‍යන්තර හෝ බාහිර වශයෙන් විශ්වසනීය පාලන විචල්‍යයක් (anchor) ඇත්නම් පමණක් මුදල් සැපයුම පාලනය ළඟා කර ගත හැකිය. මෙම පාලන විචල්‍යයන් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් බහිෂ්කාර විය යුතු බව අවධාරණය කළ යුතුය. අභ්‍යන්තර පාලනයක් ඇති කර ගැනීම සඳහා මූල්‍ය අධිකාරිය සතුව හොඳින් අර්ථ දක්වා ඇති මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් පැවතීම අවශ්‍ය වේ. උදාහරණයක් ලෙස, මෙය උද්ධමන ඉලක්කයක් හෝ මුදල් සැපයුමේ වර්ධනය සඳහා ඉලක්කයක් විය හැකිය”.³ වෙනත් ආකාරයකින් කිවහොත්, මහ බැංකුව වෙනුවට ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩලයක් පිහිටුවීම තුළින් අත් කර ගන්නා ප්‍රතිඵල මනාව ව්‍යුහගත කරල ලද මුදල් ඉලක්කකරණය හෝ උද්ධමන ඉලක්කකරණය යටතේ සාක්ෂාත් කර ගන්නා ප්‍රතිඵලයම වන්නේය.

(ආ) විනිමය අනුපාතික මත පදනම් මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු

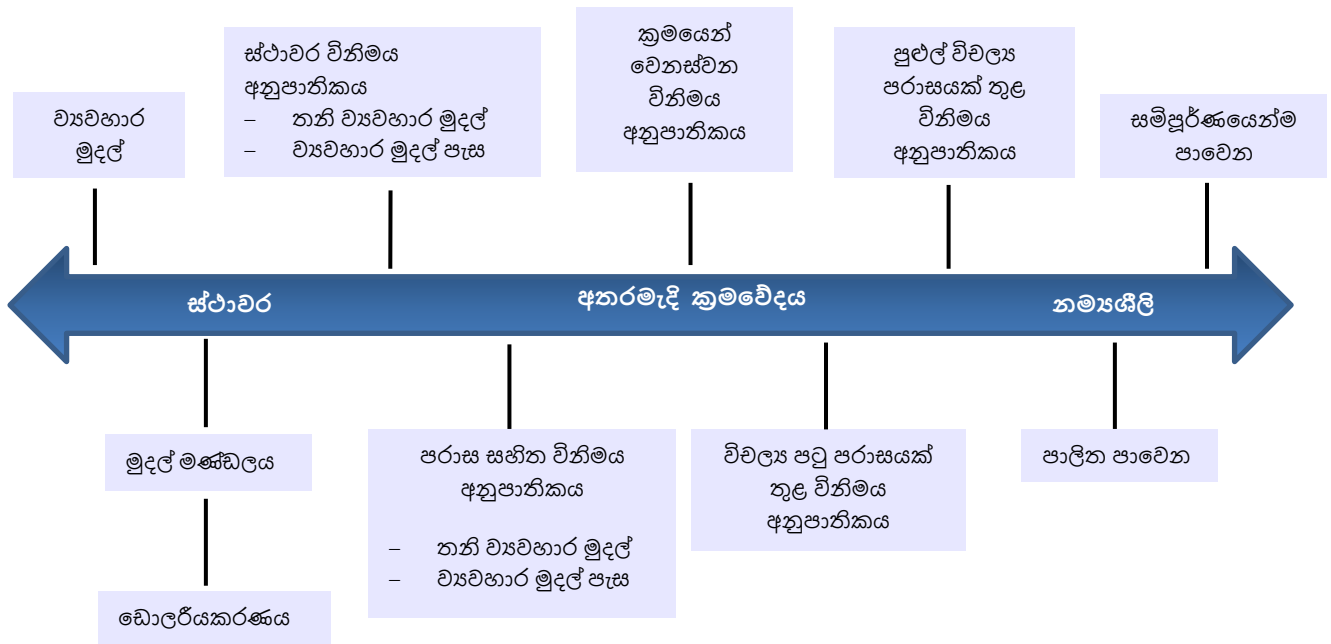
පොදුවේ ගත් කළ, 1950 වසරේදී ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ස්ථාපනය කිරීමේ සිට 1977 විවෘත ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කරන තෙක් ශ්‍රී ලංකාව අනුගමනය කරන ලද්දේ ස්ථාවර විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයකි. ගෙවුම් ශේෂ ගැටලුවක් නොතිබීම හේතුවෙන් මුල් අවුරුදු

³ හාන්ක්, ස්ටීව්, Sri Lanka: Slaying the Bogey of Inflation Perspective”, Sunday Island, 2008 පෙබරවාරි 10 දින
6

කිහිපයේදී ප්‍රාග්ධන පාලන නියමයන් නොපැවැති නමුත්, 1950 දශකයේදීම ප්‍රාග්ධන පාලන නියමයන් හඳුන්වාදෙන ලදී. 1970 දශකයේ මුල් අවදියේදී බිඳ වැටෙන තෙක්ම, දැඩි විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් වූ බ්‍රෙටන් වුඩ්ස් එකඟතාව යටතේ වූ අන්තර්ජාතික මුදල් ක්‍රමය, ශ්‍රී ලංකාව විසින් අනුගමනය කරන ලදී. 1977 වසරේදී පාලිත පාවෙන විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් හඳුන්වා දෙන තෙක්ම ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක විය. ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් යටතේ, දේශීය උද්ධමනය විදේශීය උද්ධමනයට සෘජුව සම්බන්ධ වීම හේතුවෙන් දේශීය උද්ධමනය පාලනය කිරීම සඳහා මහ බැංකුවට හැකියාවක් නොපවතින අතර, උද්ධමනය පාලනය කිරීම සඳහා ප්‍රකාශිත මුදල් පාලන විචල්‍යයක් පැවතීම අවශ්‍ය නොවේ. කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකාව ආනයන වියදම් පියවා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් පරිදි විදේශ විනිමය උපයන තෙක් පමණක් ස්ථාවර විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක විය. අපනයන ඉතා වේගයෙන් වර්ධනය වන කාලසීමාවන්හිදී, විශේෂයෙන්ම 1950 දශකයේ මුල් අවධියේදී, දේශීය අපනයන ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිපත්තිවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇතිවූ විදේශ විනිමය ඉපැයීම්වලට වඩා බාහිර සාධක මගින් නිර්මාණය වූ විදේශ විනිමය ඉපැයීම්වල සැලකිය යුතු ඉහළ යෑමක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ දක්නට ලැබුණි. බොහෝ කාලපරිච්ඡේදවලදී, පවත්නා විදේශ සංචිත භාවිතය සීමා කිරීම මගින් සහ දැඩි ආනයන සීමාවන් පැනවීම මගින් ස්ථාවර විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය පවත්වාගෙන යෑමට මහ බැංකුවට සිදු විය. එම කාලය තුළ පැවතුණු බහුවිද ස්ථායීකරණ සහ සංවර්ධන අරමුණු සපුරාලීමටද මහ බැංකුව අසමත් විය.

1977 දී හඳුන්වා දුන් පාලිත පාවෙන විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය මගින් මුදල් පද්ධතිය තවදුරටත් සංකීර්ණ තත්ත්වයකට පත්විය. 1980 දශකයේ මුල් අවධියේදී මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණ රාමුව හඳුන්වාදීමෙන් අනතුරුවද විනිමය අනුපාතිකය නාමික ආධාරකයක් (nominal anchor) ලෙස පැවතුණි. වර්ධනය වෙමින් පවතින ද්විත්ව හිඟයක් එනම් ජංගම ගිණුමේ හිඟය හා අයවැය හිඟයක් පවතින අවස්ථාවක විනිමය අනුපාතිකය පාලනය කිරීම ඉතා අසීරු වූ අතර, විනිමය අනුපාතිකයට ක්‍රමිකව වෙනස්වීමට ඉඩහැරීම හා විනිමය අනුපාතිකය නිශ්චිත පරාසයක් තුළ විචලනය වීමට ඉඩහැරීම වැනි විවිධ පාලිත පාවෙන විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයන් පිළිබඳව මහ බැංකුව විවිධ අත්හදා බැලීම් සිදු කරන ලදී. (රූප සටහන 02: විනිමය අනුපාතික ක්‍රම).

රූප සටහන 02: විනිමය අනුපාතික ක්‍රම

මූලය: ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල

බොහෝවිට මෙම ප්‍රයත්නයන්වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මහ බැංකුවේ ජාත්‍යන්තර සංචිත පිරිහීමට ලක්වූ අතර, 2001 ජනවාරි මාසයේ පාවෙන විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය නිවේදනය කිරීමටත්, එයට සමගාමීව මහ බැංකුවේ අරමුණු ක්‍රමවත් කිරීම සඳහා මුදල් නීති පනත සංශෝධනය කිරීමටත් එය හේතු විය.

ශ්‍රී ලංකාවේ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමවල විකාශනය සහ විනිමය අනුපාතිකය කළමනාකරණය පිළිබඳ මහ බැංකුවේ වර්තමාන අදහස් පිළිබඳ තොරතුරු පහත සඳහන් ලිපි මගින් තවදුරටත් ලබාගත හැකිය.

- 1) ආචාර්ය නන්දලාල් වීරසිංහ මහතා, "ඕල්කට් සමරු දේශනය 2017 - ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් සහ විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තිවල විකාශනය හා පෙර දැක්ම"⁴
- 2) ස්වර්ණා ගුණරත්න මහත්මිය, "විනිමය අනුපාතිකය තීරණය කිරීම - ශ්‍රී ලංකාවේ විනිමය අනුපාතික රාමු", 60 වන සංවත්සර සැමරුම් වෙළුම, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, 1950 – 2010, 2011.
- 3) ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, "විනිමය අනුපාතිකය සහ අවප්‍රමාණය වීමේ ආර්ථික බලපෑම", 2016 දෙසැම්බර්.⁵

⁴https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/press/Olcott%20Oration%20Evolution%20of%20Monetary%20and%20Exchange%20Rate%20Policy%20and%20the%20Way%20Forward.pdf
⁵https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/statistics/otherpub/Information_Series_Note_20161203_Exchange_Rate_and_Economic_Impact_of_Depreciation_e.pdf

නූතන ලෝකය තුළ රටවල් කිහිපයක් පමණක් මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස විනිමය අනුපාතිකය ඉලක්ක කරනු ලබන අතර, ඊට හේතුව එම රාමුවේ විශ්වසනීයත්වය සහතික කිරීම සඳහා ඉහළ විදේශ සංචිත ප්‍රමාණයක් අවශ්‍ය වීමයි. විනිමය අනුපාතික ඉලක්කකරණය යනු අපේක්ෂිත හෝ පූර්ව නිශ්චිත ඉලක්කයක් තුළ විනිමය අනුපාතිකය පවත්වාගෙන යෑම සඳහා මහ බැංකුව මගින් වෙළෙඳපොළ මැදිහත් වීමක් සිදු කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් ලෙස අර්ථ දක්වා ඇත. මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමෙහිලා ප්‍රධාන මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපකරණයක් ලෙස විනිමය අනුපාතිකය සාර්ථක ලෙස භාවිතා කිරීමට සිංගප්පූරුවට හැකිව ඇත. රටේ දළ දේශීය නිෂ්පාදනය ඉක්මවා ගිය ආනයන හා අපනයන සමඟ විදේශීය වෙළෙඳාම හා මූල්‍යය මත දැඩිව රඳා පවත්නා ආර්ථිකයක් ලෙස, සිංගප්පූරුවේ උද්ධමනය තීරණය කිරීමෙහිලා ඓතිහාසික වැදගත් කාර්යභාරයක් විනිමය අනුපාතිකය මගින් සිදු කර ඇත. තවද, සිංගප්පූරුව පාලිත පාවෙන විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කිරීම හේතුවෙන්, විශේෂයෙන් දේශීය විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ තුළ සෘජු මැදිහත්වීම් සිදු කිරීම හරහා විනිමය අනුපාතිකය මනාව පාලනය කර ගැනීමේ හැකියාව පවතී. විනිමය අනුපාතිකයට ප්‍රතිපත්ති පරාසයක් තුළ විචලනය වීම සඳහා ඉඩ ලබා දී ඇති අතර, එමගින් මූර්ත ආර්ථිකයේ අසමතුලිතතාවන් මගින් පැන නගින කෙටිකාලීන විචලනාවයන් සමනය කිරීම සඳහා ඉඩ ප්‍රස්ථා සලසයි. මෙම විනිමය අනුපාතිකය මත පදනම් වූ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය යටතේ, ඉතා නිදහසේ ප්‍රාග්ධන ගලා යෑම් සහ ගලා ඒම් සඳහා ඉඩ සැලසෙන අතර, විනිමය අනුපාතික ස්ථාවරත්වය සහතික කිරීමට සිංගප්පූරුවට හැකියාව පවතී. එහෙත් දේශීය පොලී අනුපාතික සහ මුදල් සැපයුම පිළිබඳ පාලනයක් සිංගප්පූරුවට නොමැත. කෙටිකාලීන සාර්ව ආර්ථික පීඩනයන්ගේ බලපෑම අවම කර ගනිමින්, විනිමය අනුපාතික මත පදනම් වූ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව සිංගප්පූරුවේ විනිමය අනුපාතිකය හා සාර්ව ආර්ථික මූලධර්ම සමඟ ගැලපෙන බව සහතික කර තිබේ. තවදුරටත්, ඉහළ රාජ්‍ය මූල්‍ය විනයත්, නම්‍යශීලී සාධක වෙළෙඳපොළ, ශක්තිමත් මූල්‍ය පද්ධතියක් මෙන්ම නවෝත්පාදනද සිංගප්පූරුවේ විනිමය අනුපාතික මත පදනම් වූ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවේ සාර්ථකත්වය සඳහා දායක වී ඇත.

කෙසේ වුවත්, අඛණ්ඩ ජංගම ගිණුමේ හිඟයක් සහ අයවැය හිඟයක් පවතින මෙන්ම සාපේක්ෂව ඉහළ ණය සේවාකරණ ගෙවීම් සහිත ශ්‍රී ලංකාව වැනි රටකට විනිමය අනුපාතිකය මත පදනම් වූ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් සුදුසු නොවේ. එමෙන්ම, විනිමය අනුපාතිකය යම් මට්ටමක පවත්වා ගැනීමට ගන්නා වූ ක්‍රියාමාර්ග තුළින් රටේ සීමිත වූ විදේශ විනිමය සංචිත ප්‍රමාණයට බලපෑම් එල්ල විය හැකිය. තවද, මෙබඳු රාමුවක් සාර්ථක වීමට නම් අයවැය අතිරික්තයක්, නිෂ්පාදන, සාධක සහ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළක් වැනි වඩාත් ශක්තිමත් සාර්ව ආර්ථික මූලධර්ම පැවතීම, මෙන්ම වඩාත් ස්ථායී හා නොවෙනස් ප්‍රතිපත්ති පැවතීමද අවශ්‍ය වේ.

(ඇ) මුදල් ඉලක්කකරණයේ සිට නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය වෙත

1977 වර්ෂයේදී එතෙක් භාවිතා වූ ස්ථාවර විදේශ විනිමය අනුපාතික ක්‍රමය අතහැර දැමීමෙන් අනතුරුව, ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව තුළ ඒ දක්වා ද්විතීයික කාර්යභාරයක් සිදු කළ පොලී අනුපාතික සහ මුදල් සමස්ත වෙත වැදගත් කාර්යභාරයක් පැවරිණි. 1980 දශකයේ මුල් භාගයේදී ශ්‍රී ලංකාව මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ලෙස මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණ රාමුව හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙම රාමුව තුළ මුදල් ප්‍රතිපත්ති අරමුණු ළඟා කර ගැනීම සඳහා මහ බැංකුවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපකරණ මගින් සිය මෙහෙයුම් ඉලක්කය වන සංචිත මුදල් (පදනම් මුදල්/අධි බලැති මුදල්) සහ අතරමැදි ඉලක්කය වන පුළුල් මුදල් හැසිරවීම සිදු කරනු ලබයි. මෙම රාමුව යටතේ අවශ්‍ය කෙරෙන වාර්ෂික මුදල් වැඩසටහන පිළිබඳව 1982 මහ බැංකු වාර්ෂික වාර්තාවේ පහත දැක්වෙන පරිදි සඳහන් කර ඇත. "ආර්ථිකයේ මූර්ත වර්ධනය, ඇස්තමේන්තු කළ මිල ඉහළ යෑමේ අනුපාතිකය, වැඩිවන මූල්‍යකරණය සැලකිල්ලට ගනිමින්, ආර්ථිකය තුළ මූල්‍ය සහ මූර්ත නිෂ්පාදන ප්‍රමාණයන් අතර මනා ගැලපීමක් පවත්වා ගැනීම අරභයා අභිමත මූල්‍ය ඉලක්කයන් පිහිටුවන ලදී. විදේශීය අංශයේ හැසිරීම සහ රජයේ ණය අවශ්‍යතාවයන්හි බලපෑම සලකා බැලීමෙන් පසුව මෙම මූල්‍ය ඉලක්කයන්, වෙළඳ බැංකු මගින් පෞද්ගලික අංශය වෙත සැපයීමට ඉඩ සලසනු ලබන ණය ප්‍රමාණය ලෙස පරිවර්තනය කරනු ලැබීය. "

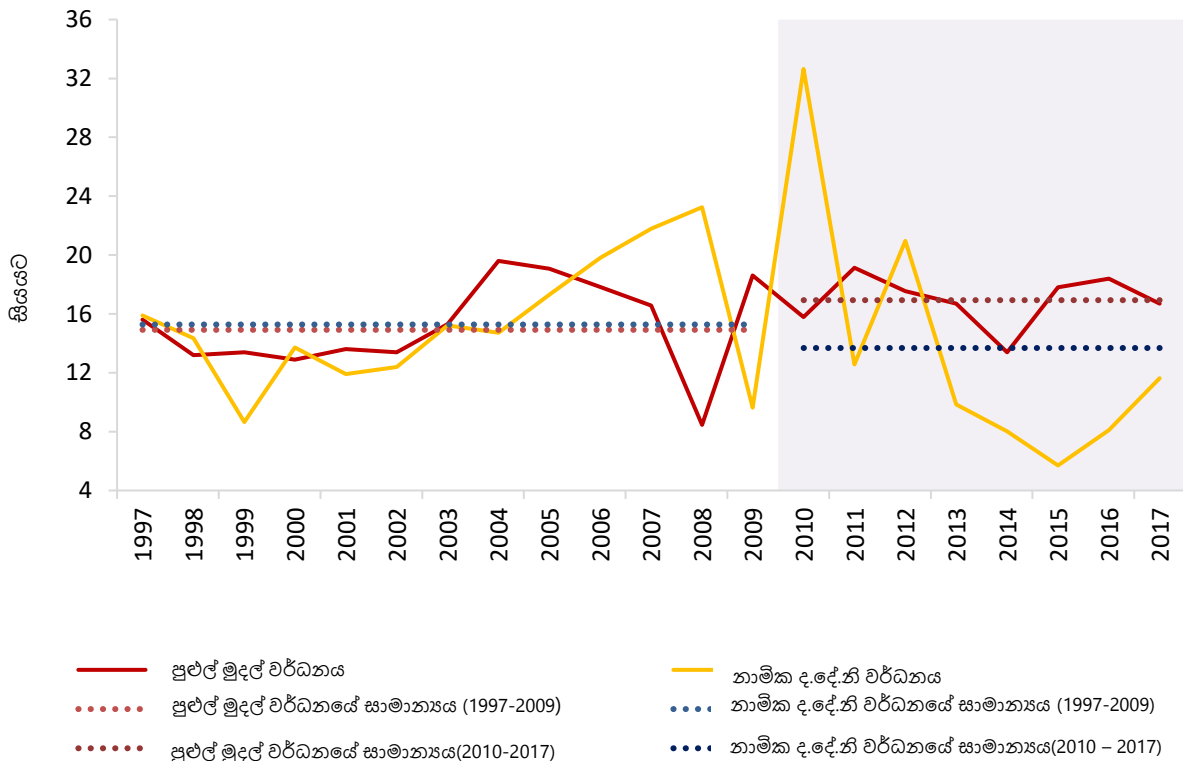
පාලිත පාවෙන හෝ නිදහසේ පාවෙන විනිමය අනුපාතික සමඟ මුදල් ඉලක්කකරණ රාමුව යටතේ අවස්ථා කිහිපයකදී උද්ධමනය ඉහළ ගියද, එම කාලවලදී අනුගමනය කළ දැඩි මුදල් ඉලක්කකරණය තුළින් උද්ධමනය සාමාන්‍ය ලෙස දැරිය හැකි මට්ටම දක්වා නැවත ගෙන ඒමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට හැකි විය. උදාහරණයක් ලෙස, 2008 වසරේදී උද්ධමනය සියයට 28 ක මට්ටමට වඩා ඉහළ ගිය අවස්ථාවේදී දැඩි කාර්තුමය සංචිත මුදල් ඉලක්ක ක්‍රියාත්මක කිරීම තුළින් කෙටි කාලයක් තුළ නියුණු ලෙස උද්ධමන අනුපාතිකය පහළට ගෙන ඒමට හැකි විය. එමෙන්ම, මුදල් සමස්ත ඉලක්කකරණ සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍යතාවක් වන නාමික දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය (ද.දේ.නි.) සහ පුළුල් මුදල් වර්ධනය අතර සමීප සම්බන්ධතාව මෙන්ම මුදල් වර්ධනය හා උද්ධමනය අතර සමීප සම්බන්ධතාව 2009 වසර දක්වා පමණ පැහැදිලිව දක්නට ලැබුණි.

කෙසේ වුවත්, 2009 වසරේ සිට නාමික ද.දේ.නි. වර්ධනයෙහි සහ පුළුල් මුදල් වර්ධනයෙහි පරතරය සැලකිය යුතු ලෙස ඉහළ ගොස් ඇත. ඉහළ මුදල් සහ ණය වර්ධන තත්ත්වයකදී වුවද, උද්ධමනය මැදි තනි අගයක මට්ටමේ පැවතුණි. සාපේක්ෂ වශයෙන් මුදල් සහ ණයෙහි සාමාන්‍ය වර්ධනය ඉහළ ගිය තත්ත්වය යටතේ වුවද, මහ බැංකුවට උද්ධමනය මැදි තනි අගයක මාස 120 ක කාලයක්, එනම් වසර 10 ක කාලයක්, පවත්වා ගැනීමට හැකිවීම සඳහා තාක්ෂණික නවෝත්පාදන සමඟ මහජනතාවගේ හැසිරීම් වෙනස්වීම ද යම්තාක් දුරකට

බලපාන ලදී. කෙසේ වුවත්, සඵලදායී සන්නිවේදනය තුළින් උද්ධමන අපේක්ෂා මැදි තනි අගයක පාලනය කිරීමට මහ බැංකුව ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ග මෙන්ම උද්ධමනය එම මට්ටමේ පවත්වා ගැනීම සඳහා මහ බැංකුවේ කැපවීම මේ සඳහා සැලකිය යුතු ලෙස දායක වී ඇත.

1990 දශකය අග භාගය සහ 2000 දශකයේ මුල් භාගයේදී අනෙකුත් දියුණු සහ නැගීච්ඡන වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයන්හි දක්නට ලැබූ පරිදි, මුදල් සමස්ත, උද්ධමන සහ ද.දේ.නි.යෙහි වර්ධනය අතර සම්බන්ධතාවයෙහි බිඳ වැටීමක් (රූප සටහන 3 බලන්න) අපේක්ෂා කළ අතර, ඒ අනුව, මහ බැංකුව, විකල්ප මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු පිළිබඳ පර්යේෂණ ශක්තිමත් කරන ලද අතර, මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාවලිය යාවත්කාලීන කිරීම සඳහා අභ්‍යන්තර ක්‍රියාවලියක් ආරම්භ කරන ලදී. පාවෙන විනිමය අනුපාතික ක්‍රමයකට නැඹුරු වීම සහ මහ බැංකුවේ අරමුණු ක්‍රමවත් කිරීමට අමතරව, ඉහත යාවත්කාලීන කිරීම් සඳහා මුදල් ප්‍රතිපත්ති කමිටුව (මෙය මුදල් මණ්ඩලයට මුදල් ප්‍රතිපත්ති නිර්දේශ ලබාදෙන තාක්ෂණික කමිටුවකි) හඳුන්වා දීම, මුදල් මණ්ඩලයෙහි සාමාජිකත්වය ඉහළ දැමීම තුළින් මහ බැංකුවේ ස්වාධීනත්වය ඉහළ දැමීම, සක්‍රීය විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු සහ ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික කොර්බෝ ප්‍රවේශය ආරම්භ කිරීම, ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික පදනම් කර මුදල් ප්‍රතිපත්ති ස්ථාවරයේ සිදු විය හැකි වෙනස්වීම් පිළිබඳ සංඥා ලබා දීම, මුදල් ප්‍රතිපත්ති ස්ථාවරය පිළිබඳ නිවේදනය කිරීමට ඉදිරි දින දර්ශකයක් පදනම් කර ගැනීම, වාර්ෂික පෙර දැක්ම තුළින් මහ බැංකුව මැදි කාලීනව සිදු කිරීමට නියමිත පුළුල් ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ පැහැදිලි කිරීම, පෞද්ගලික සහ ශාස්ත්‍රීය අංශයෙහි අදහස් ලබා ගැනීමට මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපදේශක කමිටුව පිහිටුවීම, උද්ධමන අපේක්ෂා සමීක්ෂණ ආරම්භ කිරීම, උද්ධමන දර්ශකය යාවත්කාලීන කිරීමට සහ මූලික උද්ධමනය ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සඳහා ජනලේඛන සහ සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව දිරිමත් කිරීම මෙන්ම මහ බැංකුවේ තාක්ෂණික කාර්ය මණ්ඩලයේ ආකෘතිකරණ සහ පුරෝකථන හැකියාවන් ශක්තිමත් කිරීම යනාදිය ඇතුළත් වේ.

රූප සටහන 03: ශ්‍රී ලංකාවේ නාමික ද.දේ.නි වර්ධනය සහ පුළුල් මුදල් සැපයුමේ වර්ධනය

මෙම ප්‍රවණතාවන් සමඟ, මහ බැංකුව ක්‍රමයෙන් උද්ධමන ඉලක්කකරණ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් වෙත යොමු වී ඇත. මහ බැංකුව විසින් එහි මුදල් ප්‍රතිපත්ති ඉලක්කය ලෙස, සියයට 4-6 අතර උද්ධමනයක් පවත්වා ගැනීම ප්‍රකාශයට පත් කර ඇති අතර, එය නැඟී එන ආර්ථිකයන්හි නිරසාර ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වයක් පවත්වා ගැනීමට උචිත උද්ධමන පරාසයක් ලෙස සැලකේ. මහ බැංකුව විසින් උද්ධමන සහ ද.දේ.නි.යේ වර්ධනය ඇතුළු ප්‍රධාන සාර්ව ආර්ථික විචල්‍යයන් එහි විභව මට්ටමට සාපේක්ෂව පුරෝකථනය කරන අතර, උද්ධමනය ඉලක්කගත උද්ධමන පරාසයෙන් අපගමනය වීම් සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතික වැනි මුදල් ප්‍රතිපත්ති උපකරණ භාවිතයෙන් පිළියම් යෙදීම සිදු කරයි. මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රධාන මෙහෙයුම් ඉලක්කය ලෙස කෙටි කාලීන අන්තර් බැංකු ඒකීය මුදල් වෙළෙඳපොළ පොලී අනුපාතික ක්‍රියාත්මක වන අතර, කෙටි කාලීන පොලී අනුපාතික අපේක්ෂිත දිශාවන්ට හැසිරවීම සඳහා විවට වෙළෙඳපළ කටයුතු යොදා ගැනේ.⁶

⁶ ඇතැම් අවස්ථාවන්හිදී, මහ බැංකුවේ විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු “මුදල් අවිච්චි ගැසීම” ලෙස වැරදි ලෙස අර්ථකථනය කර ඇත. මුදල් සැපයුම් ක්‍රියාවලිය පිළිබඳ වඩාත් නිවැරදි විස්තර කිරීමක් සඳහා ස්වර්ණා ගුණරත්න මහත්මිය විසින් රචිත පහත ලිපිය කියවන්න, “Money Printing; Is there a proper control?”, 2018 (https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/statistics/otherpub/Article_on_Does_Central_Bank_of_Sri_Lanka_Print_Money_with_a_Proper_Control_e.pdf)

ස්ථාවර විනිමය අනුපාතිකයක් හෝ ඉලක්කගත විනිමය අනුපාතිකයක් පවත්වා ගැනීමකින් තොරව විනිමය අනුපාතිකයට නිදහසේ පාවීමට ඉඩ සලසා ඇති අතර, මහ බැංකුව විසින් දේශීය විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළට මැදිහත් වී, දේශීය හා විදේශීය සමපේක්ෂණ ක්‍රියාකාරකම් හරහා ඇති වන අනිසි උච්චාවචනයන් සීමා කිරීමට සහ විදේශ සංචිත රැස්කිරීම සඳහා කටයුතු කරයි. මහ බැංකුව විසින් අනෙකුත් සාර්ව ආර්ථික දර්ශකයන් වන සංචිත මුදල්හි වෙනස්වීම්, පුළුල් මුදල් සැපයුම, ණය ලබා දීම්, වෙළෙඳපොළ ණය හා තැන්පතු පොලී අනුපාතික, පදනම් ඵලදා වක්‍රය, ගෙවුම් ශේෂයේ වර්ධනය, නාමික හා මූර්ත විනිමය අනුපාතික, රාජ්‍ය මූල්‍ය අංශයේ වර්ධනය, මූර්ත අංශයේ වර්ධනය පිළිබඳ ඉදිරි දර්ශක, මතුපිට උද්ධමනය, මූලික උද්ධමනය, ආහාර සහ ආහාර නොවන උද්ධමනය, පරිපාලිත මිල සංශෝධන ඇතුළු දර්ශක ගණනාවක් අඛණ්ඩව අධීක්ෂණය කරනු ලබන අතර, මෙය ඉදිරි දැක්මක් සහිත දත්ත මත පදනම් වූ මුදල් ප්‍රතිපත්ති ප්‍රවේශය තුළ මුදල් ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීම සඳහා මග පෙන්වීමට උපකාරී වේ. මුදල් ප්‍රතිපත්ති සැකසීමේ ක්‍රියාවලියෙහි මෑත කාලීන ප්‍රවණතා පිළිබඳ පහත ලිපි මගින් පැහැදිලි කෙරේ.

1. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු වාර්තාව 2015, විශේෂ සටහන් 10: "ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව නවීකරණය කිරීම"
2. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු වාර්තාව 2016, විශේෂ සටහන 1: "ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති විශ්ලේෂණය සඳහා ආකෘති මත පදනම් වූ ප්‍රවේශයක්"
3. සී අමරසේකර, ආර් ආනන්ද්, කේ ඇහැලේපොළ, එච් ඒකනායක, වී ජයවික්‍රම, එස් ජෙගප්වත්, සී කොබර්, ටී නුගවෙල, එස් ජලොචනිකොච්චි, ඒ රෙමෝ, පී වෙනුගනන් සහ ආර් යටිගම්මන "An Open Economy Quarterly Projection Model for Sri Lanka", IMF Working Paper, 2018 ජූනි.

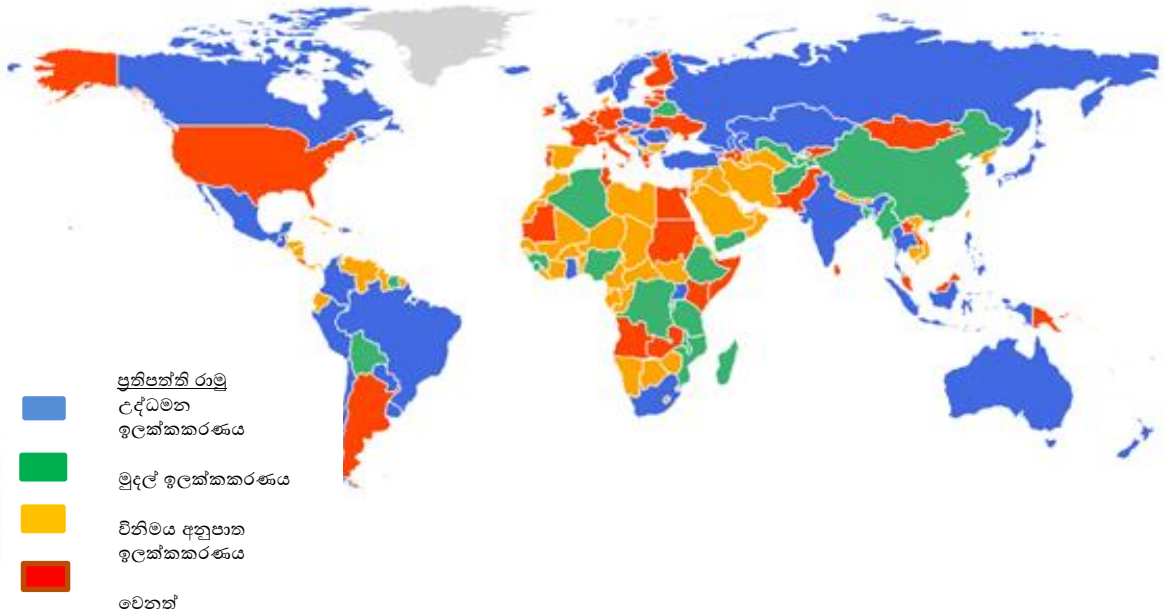
2017 වසරේදී මහ බැංකුව විසින් එහි මැදි කාලීන මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය නිල වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී. මුදල් නීති පනතේ සංශෝධන සඳහා දැනටමත් ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් මේ සඳහා කැබිනට් අනුමැතිය ලබා දී ඇත. මේ අතර, ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල විසින් විස්තීර්ණ ණය පහසුකම් වැඩසටහන සඳහා උද්ධමන ඉලක්ක ඇතුළත් කර ඇති අතර, ශ්‍රී ලංකාවේ උද්ධමන ඉලක්කකරණයට අදාළ සුදානම ඇගයීම සඳහා සහ ආකෘතිකරණ හා පුරෝකථන සඳහා මෙන්ම නීති සංශෝධන කෙටුම්පත් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය තාක්ෂණික සහායද ලබා දී ඇත.

නමයශීලී උද්ධමනය ඉලක්කකරණය දැනට ගෝලීය මහ බැංකුකරණය තුළ ප්‍රශස්තම මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුව ලෙස සැලකේ (රූප සටහන 04 බලන්න). ප්‍රායෝගික වශයෙන් ගත් කළ

ලෝකයේ කිසිදු රටක් "දැඩි උද්ධමන ඉලක්කකරණයක්" ක්‍රියාත්මක නොකරන අතර, උද්ධමන ඉලක්කකරණයේ ප්‍රායෝගික භාවිතය ලෙස "නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය" හඳුන්වා දිය හැකිය. ලා(ර්)ස් ස්වෙන්සන් (Lars Svensson) ට අනුව, "නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණයේදී මුදල් ප්‍රතිපත්තිය තුළින් උද්ධමනය, උද්ධමන ඉලක්කය වටා ස්ථාවර කිරීම හා මූර්ත ආර්ථිකය ස්ථාවර කිරීම අරමුණු කරන අතර, දැඩි උද්ධමන ඉලක්කකරණයකදී මූර්ත ආර්ථික ස්ථායීතාව සලකා නොබලන අතර, උද්ධමනය ස්ථායීකරණය පමණක් ඉලක්ක කරයි".⁷ මේ අනුව, නමයශීලීභාවය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ ඉලක්කගත පරාසයට පිටතින් පවතින උද්ධමනය නැවතත් ක්‍රමයෙන් ඉලක්කගත මට්ටම් කරා ගෙන එන අතර, එමගින් මූර්ත ආර්ථිකය මත ඇති විය හැකි, අයහපත් බලපෑම් අවම කරමින් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවට නැංවීමයි. ඒ අනුව, නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය තුළ, මඳිකාලීන උද්ධමන පුරෝකථනයන් සිදු කිරීම, පුරෝකතන ඉලක්කගත මට්ටම්වලින් සිදුවන අපගමනය හඳුනාගැනීම, එවැනි අපගමනවලට හේතු විශ්ලේෂණය කිරීම සහ අනාගතයේ ඇති විය හැකි එවැනි අපගමනයන්වලට සුදුසු පූර්ව ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රමිකව ක්‍රියාවට නැංවීම ඇතුළත් වේ. අපේක්ෂිත උද්ධමන ඉලක්ක කරා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීමට මහ බැංකුවට ස්වාධීනත්වය සලසා දී ඇති අතර, මහ බැංකුව විසින් එම ක්‍රියාවන් පිළිබඳව වගකිව යුතු වේ. මෙම රීති මත පදනම් වූ රාමුව මගින්, මුදල් ප්‍රතිපත්තියේ විශ්වසනීයත්වය වැඩි කරන අතර, එමගින් සමස්ත ආර්ථිකයට අමතර සුභසාධන ප්‍රතිලාභ අත්පත් කර දෙයි. සාමාන්‍යයෙන් උද්ධමනය ඉලක්කගත මට්ටම්වල පවතින බවට මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ සහ මහජනතාවට දෙනු ලබන සහතිකය මෙයට හේතු වන අතර, එමනිසා උද්ධමනය නැවතත් ඉලක්කගත මට්ටම් දක්වා රැගෙන ඒම සඳහා මහ බැංකුව විසින් ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාතිකවල සුළු වෙනස්කමක් සිදු කිරීම ප්‍රමාණවත් වේ.

⁷ Svensson, Lars, "Flexible inflation targeting – lessons from the financial crisis", September 2009.

රූප සටහන 04: ලොව පුරා මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමු - 2016

මූලය: ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වර්තමානයේදී ඉහත සඳහන් කළ නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ රාමුව වෙත 2020 වසර වන විට නැඹුරුවීමේ ක්‍රියාවලියට අදාළ කටයුතු අවසන් කරමින් පවතියි.⁸ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ප්‍රමුඛතම අරමුණ මිල ස්ථායීතාවය වනු ඇති අතර, මූල්‍ය පද්ධති ස්ථායීතාව ප්‍රධාන අරමුණක්ව ඉදිරියටත් පවතිනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. මහ බැංකු කටයුතුවලින් මහා භාණ්ඩාගාරයේ සහභාගීත්වය ඉවත්කිරීම සහ ස්වාධීන සාමාජිකයන්ගේ සහභාගීත්වය ඉහළ නැංවීම මගින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගැනීමේ අංශවල ස්වාධීනත්වය ඉහළ නංවනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, මහජනතාවගේ සමස්ත සුභසාධනය වර්ධනය කිරීම සහ නොවෙනස් ප්‍රතිපත්ති පවත්වාගෙන යෑම සඳහා එකසේ වැදගත් වන රාජ්‍ය මූල්‍ය හා මුදල් ප්‍රතිපත්ති සම්බන්ධීකරණය සඳහා යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීමද සිදු කරනු ඇත. කාලානුරූපීව උද්ධමන ඉලක්ක ස්ථාපිත කිරීම සඳහා රජය සමඟ එකඟතා ගිවිසුමක් අත්සන් නැඹීමටද අපේක්ෂා කෙරේ. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් රාජ්‍ය මූල්‍ය අවශ්‍යතා මූල්‍යනය කිරීම අත්හිටවනු ලබන අතර, පවත්නා තාවකාලික අත්තිකාරම්

⁸ නව මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති රාමුවෙහි තාක්ෂණික ලක්ෂණ පිළිබඳව දැනට මහ බැංකුව තුළ සිදු කරමින් පවතින සාකච්ඡාවල ස්වභාවය පිළිබඳ අදහසක් ලබා ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ 2018 වසර සඳහා වූ වාර්ෂික වාර්තාවෙහි විශේෂ සටහන 09: "ශ්‍රී ලංකාව තුළ නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණ සඳහා උද්ධමන ඉලක්ක තෝරා ගැනීම" කියවන්න.

සැපයීම ක්‍රමයෙන් නවතා දැමීම ද සිදු කරනු ඇත. කෙසේ වෙතත්, ද්‍රවශීලතා කළමනාකරණය කිරීමේ අරමුණ ඇතිව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට අඛණ්ඩව ද්විතීයික වෙළෙඳපොළ තුළ රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් ගනුදෙනු කිරීම සඳහා අවස්ථාව සලසා දෙනු ඇත. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් නමයශීලී විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කරනු ඇති අතර, බාහිර කම්පනයන්ගේ බලපෑම දුර්වල කිරීම සඳහා පළමු ආරක්ෂණ පියවර ලෙස එය ක්‍රියාකරනු ඇත. විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ තුළ සිදුවන අනිසි විචලනයන් සඳහා මැදිහත් වීමට සහ අනාගත ණය වගකීම් හා ආනයන ආවරණය සඳහා ආරක්ෂණයක් ලෙස ජාත්‍යන්තර සංචිත පවත්වාගෙන යෑම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට තවදුරටත් බලය පැවරෙනු ඇත. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සිය ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පාර්ලිමේන්තුව සහ මහජනතාව වෙත වගකිව යුතු වේ. මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාමාර්ගවල විනිවිදභාවය ඉහළ නැංවීම සඳහා කාලානුරූපීව මහජනතාව වෙත වාර්තා නිකුත් කිරීමට අපේක්ෂා කෙරේ. මේ අතර, පුළුල් සහ වඩාත් ද්‍රවශීලතාවකින් යුතු මූල්‍ය වෙළෙඳපොළක් හරහා ආර්ථිකය වෙත මුදල් ප්‍රතිපත්ති සංඥා සම්ප්‍රේෂණය කිරීම වඩාත් හොඳින් සිදු කෙරෙන හෙයින් මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ වැඩිදියුණු කිරීමට සහයෝගය ලබාදෙන අතරම, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් මූල්‍ය පද්ධති ස්ථායීතාව තහවුරු කිරීමේ අරමුණ සහිතව සිය අධීක්ෂණ සහ නියාමන රාමුව ශක්තිමත් කරනු ඇත.

ඉහත විස්තර කළ පරිදි, මහ බැංකුවක විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති ඇතුළත් විවික්ෂණශීලී මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් පිළිබඳව තීරණය, රටේ සාර්ව ආර්ථික මූලධර්ම මත රඳා පවතියි. තව ද, මෙම තෝරා ගැනීම් සාර්ව ආර්ථික තත්ත්වයන්ගේ වෙනස්වීම් මෙන්ම මහ බැංකුකරණයේ න්‍යායික හා ප්‍රායෝගික නව්‍යකරණය සමඟද විකාශනය වේ. මෙය ශ්‍රී ලංකාව සඳහා ද සත්‍ය වන අතර, වත්මන් තත්ත්වය සහ දිගුකාලයක් පුරා පවතින සාර්ව ආර්ථික ගැටලු සඳහා අපේක්ෂිත විසඳුම්, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව 2020 වසර වන විට නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය මත පදනම් වූ මුදල් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් භාවිතා කිරීම වෙත නැඹුරු කර ඇත. මෙය ඉතා හොඳින් විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් පසු ගනු ලැබූ ප්‍රතිපත්තිමය තීරණයක් වන අතර, නමයශීලී උද්ධමන ඉලක්කකරණය මගින් විනිවිද සහ වගකිවයුතු රාමුවක් තුළ දශකයක් පුරා උද්ධමනය තනි අගයක පවත්වාගෙන යමින් ළඟා කරගත් සාර්ථකත්වය ආයතනගත කිරීමට හැකිවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාව තුළ අතීතයේදී නැවත නැවතත් උද්ධමනය මහජනතාවගේ ප්‍රධාන සතුරා ලෙස ඉස්මතු වී ඇති බව සඳහන් කිරීම මෙහිදී වැදගත් වේ. තිරසාර පදනමකින් යුතුව මෙම පොදු සතුරා පරාජය කිරීම සඳහා මහ බැංකුව අඛණ්ඩව ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලබන අතර, එමගින් රටෙහි ප්‍රගතිය උදෙසා පවතින ප්‍රධාන බාධකයක් ඉවත් වනු ඇත.

මහජනතාව දැනුම්වත් කිරීමේ අරමුණ සහිතව "ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව සහ මුදල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාමාර්ග" යන මැෂින් තවත් ලිපි මාලාවක් ඉදිරියේදී ප්‍රකාශයට පත් කිරීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව අපේක්ෂා කරයි.